

OVOGODIŠNJI BIBLIJSKI SKUPOVI U ITALIJI

Dr Jerko Fućak

Associazione Biblica Italiana (Talijansko biblijsko društvo) ima za svrhu promicati bolje poznavanje i plodonosnije čitanje Svetoga pisma među klerom i laicima. Sastoji se od 6 sekcija: profesori, svećenici i klerici, molitelji (redovničke zajednice), kršćanske obitelji, pojedini vjernici, dobročinitelji. Za svaku se sekciju povremeno organiziraju skupovi s tematikom primjerenom odnosnoj grupi ljudi. Za sekciju profesora Svetoga pisma (kojih u društvu ima 549) održavaju se svake druge godine *Nacionalni biblijski tjedni*, a one godine kad nema nacionalnoga tjedna, organiziraju se regionalni skupovi; posebno, dakle, za profesore sjeverne, posebno za profesore južne Italije. Ovdje dajemo kratak izvještaj o *Sedmom skupu* koji je od 21 — 23. rujna o. g. održan u Fiesoleu kraj Firenze za profesore srednje Italije. Generalna je tema bila: *Prispodobe*.

Uvodno je predavanje održao don R. Canali o *paraboličkom književnom rodu od Jülichera naovamo*. Nakon kratkog povijesnog pregleda tumačenja prispoda od Jülichera (alegoriziranje u Otaca i Lutjera, moraliziranje nakon Augustina, historijsko-proročka metoda u srednjem vijeku) iznio je predavač novi doprinos koji su tumačenju prispodoba dali Jülicher, Dodd i Jeremias. *Jülicher* (1910) se odlučno opro svakom alegoriziranju i tražio u prispodobama samo univerzalne etičke principe koji se ne obaziru na povijest spasenja. *Dodd* (1936) s istog antialegoričkog stajališta otkriva u prispodobama ne Krista propovjednika nekog univerzalnog morala, nego Krista ukorijenjena u svom vremenu, Krista donosioca Kraljevstva Božjega. *Jeremias* (1947) slijedi istu metodu, ali mnogo više analizira tekstove i traži u njima najstariji oblik, tj. Isusovu propovijed, i zaključuje da sve prispodobe prisiljavaju slušaoca da zauzme stav prema Isusovoj osobi i njegovoj poruci.

Na katoličkom se polju danas nalaze dvije struje: jedna se nadovezuje na Maldonada, druga se nastoji služiti doprinosima Dodda i Jeremiasa. Maldonadova je glavna zasluga što je tumačenje parabola očistio od pretjerana alegorizma, razlikujući u prispodobama ono što je glavno od onoga što je sporedno. Tu je metodu u naše dane usavršio Buzy upozorivši da se prispodoba sastoji od dva termina — je-

dnoga okvira i jedne usporedbe. Katolici koji uvažuju protestantske studije (Kümmel, Vincent, Fuchs, Algisi, Schmidt) još nisu dospjeli do uspjele sinteze.

Veoma mlad profesor don A. Vivian (po majci Slovenac, studirao je u Ljubljani i Innsbrucku) izložio je *uporabu prispodobe u SZ-u, u rabina i u helenizmu*. Rabinske su prispodobe najbliže Isusovima. Još nije riješeno pitanje u čemu je originalnost Isusovih prispodoba. Vjerojatno u tom što su uzete iz života da protumače nešto novo što je Isus donio, a rabinske su (uvijek?) usmjerene na tumačenje SZ-a.

Veoma je zapaženo bilo predavanje jednoga od najinformiranijih talijanskih bibličara, franjevca Lina Randellinija. On je govorio o *povijesti redakcije* (Redaktionsgeschichte) *prispodoba u Mk*. Pozornost je usredotočio osobito na pitanje o svrsi Isusovih prispodoba, Mk 4,11-12, kako se ono postavlja i rješava u svijetlu Redaktionsgeschichte, koja, zajedno s Formgeschichte, u tekstu razlikuje različite stadije, ali napose veliku ulogu daje osobnosti svakog pojedinog evanđelista.

Mons. A. Tafi izložio je *teologiju prispodoba* kako je zamišljaju najistaknutiji tumači: Buzy, Dodd, Jeremias, Cerfaux i na temelju svih njih (i djelomično Bultmanna) pokušao dati osnovne obrise teologije kako se ona dosad shvaćala. Srce prispodoba, smatra predavač, jest kraljevstvo Božje, njegove karakteristike, etape, zahtjevi i nova »pravda«.

A, bez sumnje, najvrednije i najinformiranije predavanje održao je moderator cijeloga skupa, augustinac Prospero Grech, profesor na Augustinskom fakultetu i na Biblijskom institutu u Rimu. On je govorio o *egzistencijalnom tumačenju prispodoba u novoj hermeneutici*. Prikazao je misao postbultmanskih predstavnika nove hermeneutike, osobito Fuchsa i Ebelinga, razlikujući veoma brižljivo literarni aspekt njihovih doprinosa od sistema koji je katoliku nemoguće prihvatiti.

Predavač je najprije protumačio koja je funkcija govora u novoj hermeneutici. Nova hermeneutika, koja slijedi Käsemanna protiv Bultmanna, vraća vrijednost povijesnom Kristu. Za Bultmanna povijesni je Isus jednostavno suvišan. Za njega je važan samo Krist, odnosno kerygma Krista uskrsloga. Käsemann nasuprot tome tvrdi da uz nauku Krista povijesnoga postoji implicitna kristologija, koja samo nakon uskrsnuća postaje eksplicitnom. Ali mi moramo doći do povijesnoga Krista, jer već njegov nauk jest eshatološki, ukoliko nas stavlja pred posljednji izbor. Eshatološko je po Bultmannu ne ona posljednja točka kojoj teži Heilsgeschichte, nego točka u kojoj se događa odluka za Boga, odnosno spasenje. Vjerovati ne znači u prvom redu prihvatiti dogme, nego znači otvoriti se Bogu što se objavljuje u Kristu, znači prijeći iz neautentične egzistencije (koja se oslanja na sebe) u autentičnu egzistenciju (koja se oslanja samo na Boga). Taj se prijelaz događa po vjeri, vjeri koja nas stavlja pred Božju budućnost za koju se odlučujemo i kojoj se povjeravamo i tako prihvaćamo svoju sadašnjost. Taj prijelaz Bultmann zove Heilsgeschehen (nasuprot Heilsgeschichte, koju on niječe, jer spasenje je nešto punktualno i individualno, a ne neki povijesni kontinuitet). Taj trenutak prijelaza Fuchs i Ebeling zovu

Sprachereignis ili Wortgeschehen. Jer, jezik je nešto kreativno. Ništa ne postoji gdje nema riječi. Riječ spasava. Nema druge milosti, kažu oni, nego riječ. U toj se riječi događa prijelaz iz neautentične egzistencije u autentičnu. Nije posrijedi sadržaj, nego čin u kojemu se čovjek prepušta Božjoj budućnosti. Svoju budućnost ne stavlja u svoje ruke, nego je posvema prepušta u ruke Božje. Isus je model kako se to čini. Model svake vjere jest Isusov govor. Isus se stavlja pred Boga s činom vjere i prihvaćanjem Boga. Taj čin provaljuje u govor. Isusov govor za slušača i čitača znači poziv da on učini sličan čin vjere.

Jedan od najautentičnijih govora Evandjelja jesu upravo prispodobe. To je za novu hermeneutiku govor par excellence. U njoj više nego u ikom drugom govoru valja paziti na riječ više nego na sadržaj. Oblik je u njoj važan, ne sadržaj (kao npr. u apstraktnoj umjetnosti). Prispodoba sva ovisi o formi, o riječima. Riječi su njezino pravo središte. Prispodoba zahvaća Isusa u jednom lingvističkom događaju. Kraljevstvo Božje u prispodobi nije tek buduća stvarnost. Kraljevstvo je Božje moj čin vjere. Čim ga učinim, čim se Bogu otvorim, ostvarilo se Kraljevstvo Božje. Isus propovijeda ne zato da *objektivno* izloži što je Kraljevstvo Božje, nego zato da me »uhvati« u svoju mrežu, izazove na *odluku* kojom se opredjeljujem za Boga. Prispodoba tako nije sredstvo naučavanja. Njezin je nauk sav u njezinoj literarnoj formi. U Kristovu je govoru Bog nazočan ne u nauku nego u govoru prispodobe.

Prispodoba po Doddu ima četiri značajke: ona je *metafora* (jednostavna ili proširena), uzeta je iz *naravi ili svakidašnjeg života* (nije bajka, te je slušač prisiljen priznati da stvari stoje kako se u prispodobi iznose), *privlači* svojom čudnovatošću i živošću kojom predstavlja jedan drugi svijet, njezina je *primjena neprecizna* zato da bi svaki slušatelj mogao napraviti svoju aplikaciju. I kad se jednom napravi aplikacija, prispodoba je zatvorena, postaje suvišna, jer ju je zamijenio nauk koji je aplikacijom iz nje dobiven. Baš zato se aplikacije ne smiju praviti, da se ne bi »zatvorio hermeneutski potencijal prispodobe«, da ne bi prispodoba postala suvišna. Jer sva je prispodoba upravo u riječima, u metaforičkom govoru.

Logički je govor tautologičan, samo eksplicira što se zapravo već u terminima krilo, nije kreativan. Metaforički govor, naprotiv, jest kreativan: prenosi pojam iz njegovog redovita konteksta u novi kontekst, proširuje opseg pojma. Metafora ne samo tumači stvarnost nego i participira na njoj. Raskida s tradicijom, koja je fiksirana u rječniku, i stvara nova značenja (lisica u metafori znači lukavost). Logički je govor apstraktan, atemporalan, vrijedi zauvijek. Metaforički je govor, naprotiv, vezan za čovjeka koji ga razumije, a razumije ga svatko na sebi svojstven način (čovjek sa sela lakše razumije metaforu uzetu iz seljačkoga života negoli čovjek iz grada). Zato je metafora uvijek otvorena mnoštvu situacija i ne aktualizira se nikad jednom zauvijek. Treba da uvijek iznovice oživljuje. Po naravi je usmjerena na to da »vuče« slušatelja nekamo i nije potpuna dok se on ne pokrene i odluči, dok se ne ostvari »Heilsgeschehen«. Prispodoba ne želi uvjeravati (jer nije logički govor), ona samo izlaže i traži *odgovor*, egzistencijalnu

odluku (dosta je sjetiti se Natanove prispodobe). Sve pojedinosti prispodobe usmjerene su na to da »izmame« taj odgovor, ali ne kao pojedinosti, nego kao sve zajedno uzete i organski usmjerene tom cilju. Kad čitam prispodbu, ne smijem pitati samo što je ona *onda* značila, nego što ona *danas za mene* znači. Treba, reklo bi se to tehnički, reinterpretirati hermeneutski potencijal prispodobe. Tako, svaki put kad se prispodoba iznova sluša, ona se reinterpretira, postaje jasan jedan njezin novi vid, vid ovisan o situaciji onoga koji je interpretira. Prispodobe zato ne valja ni racionalizirati ni alegorizirati, nego ih valja ostaviti otvorenima za svaku situaciju.

Prispodoba želi slušatelja pokrenuti da ne bude puki slušatelj, nego da postane sudionik. Za to je prikladna osobito njezina druga značajka: da je uzeta iz zbiljskog svakidašnjeg života, života koji je bio veoma familijaran Isusovim suvremenicima, i to iz svjetovnog, gotovo nikad iz religioznog života. Prispodoba dovodi u krizu baš taj svakidašnji život, ruga mu se na neki način, stavljajući ga u novi kontekst (npr. nesretniku na putu pomaže baš Samarijanac koji bi po općem shvaćanju najmanje morao pomoći). Prispodoba, dakle, ruši ono na što su ljudi navikli. Pred igrom nove logike koja tako izruguje stare navike svjetovi se dijele: jedni (kao svećenici, leviti, Židovi), shvativši da su izgurani, povrijeđeno se povlače, odbijaju novu logiku; drugi sebe prepoznaju u Samarijancu i prihvaćaju novu logiku i — tu se događa ono za čim prispodoba teži — odlučuju se za Boga. Prispodoba, dakle, hiperbolom ili paradoksom »provocira« na odluku: prisiljava da se izabere svijet koji je dotad bio nepoznat, svijet budućí, svijet logike Božje. Zato Isus ne govori prispodobe neprijateljima, nego vjernicima. On sam je prvi slušatelj svojih riječi, prispodoba. To pak znači da je on već učinio svoj izbor od slušatelja, a ne predmet prispodoba. S druge pak strane Isus i Bog ostaju u prispodobama skriveni, čekaju na odgovor. U tom smislu prispodoba je milost, ona opravdava ili osuđuje, već prema izboru. Dok se pojedinac ne odluči, prispodoba je čista lingvistička činjenica. Kad se odluči, došao je za nj čas (hora) spasenja.

Ponovimo: u ovim pogledima izvrsna su literarna zapažanja, ali se sistem ne može prihvatiti. Ta zapažanja mogla bi i morala pridonijeti adekvatnijem propovijedanju Evanđelja: Slušateljima bi trebalo dati ne gotov nauk, gotova rješenja, nego im »postaviti zamku«, staviti ih u situaciju gdje će biti prinuđeni odlučiti, izabrati.

U diskusiji nakon ovoga predavanja iskristalizirale su se mnoge točke: kako (prema samim autorima ovih pogleda) sve ovo mora počivati na znanstvenoj egzezi teksto, jer se inače lako upada u jeftine akomodacije; kako su ove teorije djelomično stvorene na temelju samo nekih prispodoba, dok su druge ispuštene iz vida (nema za Palestinu ništa čudno npr. u prispodobi o sijaču); kako ovu metodu valja prihvatiti ne kao jednu i isključivu, nego njome treba integrirati ono što dobra ima u tradicionalnim metodama tumačenja prispodoba; ako to sa sobom nosi »rizik«, treba se sjetiti da Koncil i sam papa (u najnovije vrijeme) traže od egzegeta taj rizik; istaknuto je i to kako su

već prvobitna Crkva i sami evanđelisti reinterpretilali prisposdobe u novonastalim okolnostima; kako je sržna evanđeoska poruka upravo metanoia, a to znači prihvaćanje nove logike. Naglašeno je i to kako su sveci neprestano naglašavali potrebu svoga obraćenja (sv. Franjo još na smrtnoj postelji) i bili neprestano otvoreni prema budućnosti Božjoj. Naglašena je i razlika između nevjerničkoga i vjerničkoga egzistencijalizma: prvi znači skok u prazno, a drugi projekciju u Božju budućnost, što postaje našom budućnošću. Napose je istaknuta misao kako ova metoda oživljuje jednu u prošlosti odveć zaboravljenu dimenziju vjere (subjektivno opredjeljenje) i obećaje lijek protiv mehanizacije i sklerotizacije vjere, protiv pojma vjere po kojem se netko smatra vjernikom u onoj mjeri u kojoj *poznaje* kršćanski nauk ili katekizam. Spomenuto je i to kako bi pravo tumačenje prisposdobe bilo ono koje bi prisposdobu »prevelo« u termine koji bi bili jasni i bliski slušatelju. No za to bi trebala »kongenijalnost« s Isusom. U tom pak nisu uspjeli ni najveći majstori pera (kakav je npr. Papini koji je pokušao tako »prevesti« prisposdobe u termine moderna života).

Osobito je bio zanimljiv i plodan posljednji dan ovoga skupa, kad se, kao u nekom seminaru, pokušala na dva primjera (prisposdoba o milosrdnom Samarijancu i o nepravednom upravitelju) primijeniti ova metoda.

Praktične smjernice za rad u grupi dala je veoma zanimljiva komunikacija Don Bonettija, jednoga od animatora novoosnovanih studijskih grupa u veronskom Teološkom studiju. Studijske su grupe u tom sjemeništu nastale kao pokušaj da se ostvari što tešnija suradnja između poglavara sjemeništa (i pojedinih instituta) te profesora i studenata toga Studija i da se ukloni već pomalo poslovična rasjeckanost teološkog studija na male (među sobom često gotovo neovisne) discipline. Predavač je naglasio kako taj pokušaj nije plod popuštanja nekom psihologizmu ili modi, nego počiva na temelju što ga postavlja čovjekova psihologija, koja pokazuje kako na pravu čovjekovu individualnost bitno spada životna izmjena dobara s drugima.

Da bi se otklonila neorganska rasjeckanost studija na pojedine discipline, Teološki je studij u Veroni organiziran tako da svaka od pet godina ima jednu središnju temu kojoj se posvećuje najveća pažnja i koja se kroz dva sata tjedno u prvom semestru obrađuje sa svih vidika (biblijskoga, patrističkoga, liturgijskoga, moralnoga, s vidika povijesti dogmi i teološke refleksije). Osnovna je tema prve godine UVODNI TEČAJ, druge KRISTOV MISTERIJ, treće CRKVA MISTERIJ I NAROD BOŽJI SREDSTVO SPASENJA PO RIJEČI, četvrte CRKVA SREDSTVO SPASENJA PO SAKRAMENTIMA, peta CRKVA U HODU PREMA SUSRETU S BOGOM ŽIVIM. Osim osnovnih tema postoje integrativni kursovi. I. godina: biblijska inicijacija, patrologija, sociologija, etika; II. godina: egzegeza Petoknjžja i povijesnih knjiga SZ-a, uvod u pravo i moral; III. godina: egzegeza proroka i mudrosnih knjiga, inspiracija, povijest Crkve, pravo (teološko-eklezijalna stvarnost), moral (zajedničarski); IV. godina: egzegeza Djela ap., Pavla i Apostolskih poslanica, povijest Crkve, pravo, moral (seksualno-ženidbeno-

-djevičanski); V. godina: egzegeza Evanđelja, povijest Crkve, pravo, moral (ekonomski, socijalni). Postoje još i fakultativni predmeti (ekumenizam, katehetika, pedagogija, liturgijski pastoral, aktualni problemi morala i dr.).

Predavanja se drže ponedjeljkom, utorkom, petkom i subotom. Srijeda i četvrtak rezervirani su za tzv. studijske grupe. Pod vodstvom jednoga svećenika, animatora, koji nije profesor, formiraju se manje grupe koje nastoje »proraditi« materijal predavanja o glavnoj temi, međusobno se upotpuniti, riješiti poteškoće, objekcije, udružiti napore, razbistriti poteškoće i sumnje u vezi s predmetom. Animator nije profesor baš zato da se ne ponavljaju predavanja. On je stručno obrazovan u Milanu na Institutu za međusobne odnose, redovito nije stručnjak u materiji, jer njegova je zadaća psihološki omogućiti i ubrzati izmjenu mišljenja, diskusiju, a ne davati objašnjenja. Predmetni je profesor nazočan, ali redovito ne govori, nego samo sluša. Ta mu diskusija pokazuje kako je njegovo predavanje primljeno, kako odjekuje u slušačima, kako ga razumiju, na kakve probleme u vezi s njime nailaze, koje su njihove preokupacije, na što ih to predavanje potiče, koje im poteškoće pravi. Sve mu to služi da bolje izgradi sebe i predavanja. Ne, dakako, da izravno odgovara na poteškoće ili nesporazum, nego da brižljivo otkriva duh i korijene svih tih slušačkih rezonancija i na temelju toga bolje uspostavi »kontakt« između sebe i njih u narednim predavanjima. (O tom pokušaju opširnije v. *Unità di insegnamento teologico e orientamento pastorale*. A cura dello Studio Teologico »S. Zeno« di Verona: *Seminarium XXII-X* (1970) 924-941.)

Osim opisanoga skupa Associazione Biblica Italiana organizirala je još dva druga regionalna skupa profesora. Šesti skup profesora južne Italije održan je 1. i 2. lipnja u Castellammare di Stabia o temi *Antropološki aspekti Biblije*. Uz profesore Svetoga pisma veoma su živo i aktivno sudjelovali i profesori morala. Profesori sjeverne Italije održali su svoj deveti skup 13 — 16. rujna o temi *Kršćanska nada i zalaganje danas. Čovjek u povijesti u svjetlu Biblije*. Bio je osobito zanimljiv rad u grupama.

Znamo da se biblijski tjedni svake godine održavaju i u Belgiji (Louvain), u Njemačkoj, u Austriji i, vjerojatno, još ponegdje. U Italiji se, osim toga, svake druge godine održavaju skupovi franjevačkih profesora Svetoga pisma. Ove su godine oni svoj skup održali u Akvili od 27. do 30. rujna o temi *Vjera i biblijska objava u kontekstu moderne svijeta*.

Pa da završimo jednim pitanjem: nije li možda došlo vrijeme da se s nečim sličnim i u nas počne? Istina, samih profesora Svetoga pisma ima u nas veoma malo. Ali ne bismo li se mogli barem dogovoriti kako da organizirano pratimo ove kongrese koji se održavaju u svijetu i međusobno komuniciramo njihove rezultate? A onda, moglo bi se, za početak, misliti na skupove svih profesora teologije na svim našim učilištima. Kasnije bi se, po mogućnosti i potrebi, mogli podijeliti na pojedine sekcije.